

الحاد، نه بویوک جهالتدر!

— بعض مرفائسزلك نغریات الحادكارانهی مناسبتیه —

۴

ماهیت حیاتی طبیعت میخانیکه دن تفریق و تمیز ایتدیرن مبدأ عضویت، تعبیر آخرله آلیت کمالیدر. بومبداء فلاسفه نفس تسمیه ایدرلر. حیات حیوانی بی حیات نباتیدن تفریق و تمیز ایتدیرن مبدأ فصلده شعور وظیفه سیدر، دنیله بیلیر. فی الواقع علم حیوانات علماسنک الک صوک تدقیقلریله، حیواناتک نباتادن فرقی خصوصنده کوستریلن وظائف نسیه، وظیفه شعور دیمکدر.

شعور، حیوانانده تکامل نسبتنده بر تنوع عرض ایدر و حواس خمس درجه سنه قدر چیقار. انسانلغه کالججه بسبتون باشقه بر کمال اکتساب ایدر. شعور انسانی عقل و منطق و وجدان اخلاقی ایله تمایز ایتدیکی کبی اراده ده باشقه بر وضوح و تمایز حاصل اولور. حس دنیلن ایلاک شعور اولو برانفعال، ثانیاً بر شهود حالنده تجلی ایدر. حیوانات عالیله ده دخی بو شهودی انکار ایتک قولای دکلدرد. فقط بو ایلاک شعور، تعبیر آخرله حس یالکز فی الحال و بالفعل حاضر اولان عالم شهادته منحصردر. شوآنده ایچنده بولندینی حادثه جزئییه تعلق ایلر. لکن شعور انسانی ماضی و استقباله ده اوزانه بیلور و بو صورتله عالم غیب ایله دخی علاقه دار اولور. یالکز ایچنده و حضورنده بولندینی حادثات ایله قالیوب کندی حیاتندن مقدم و عمتندن مؤخر واقعات ایله دخی مناسبتده بولنیور.

فی الحال اولان و جزئیات اشیایه متعلق بولنان شعورلر توالی ایدرک حافظ بی زنکینلشدیررکن انسان بو شعورلر آره سنده کی مناسبات و علاقاه دخی دقت ایده بیلیمک خاصه سنه مالک اولدینی ایچون نفس بشر، جزئیاته متعلق اولان بو شعورلری منتشر و منشور یعنی طاغنیق اوله رق طوتمقله قالیورده هر برینی بر دیزییه قویه رق و بو صورتله اولردن کلر یاهه رق دیزیلریله حفظ ایدیور، اوزرلرنده ینه بر شعور ایله تحلیللر، ترکیبلر، تجریدلر، حرکتلر، سیرلر یاپیور و بوسیلله کنیدیسنده تصورات و تصدیقات کلیه دنیلن بر عالم معانی حامل اولیور که بز بو عالمه ذهن تسمیه ایدرز. عالم اجسامک فضاسی، عالم شعورک ذهنی... ایشه کائنات بو ایکی محیط متقابله منتهی اولمقده در. فضای اجسامده کی فاعلیت، قوای میخانیکیه ایله، فضای ذهنده کی فاعلیت ده قوای روحیه ایله جریان ایتمکده در. بو ایکی عالم دن برینه عالم جبروت، دیگرینه عالم ملکوت دینلدیکی کبی، برینه عالم امر، دیگرینه عالم خلق دینلیر. بو ایکی عالمک تماماً متحد اولدینی آشکاردر. چونکه برنده بولدیغکیزی دیگرنده بوله مازسکیز. مثلاً بر شاعرک خلیالری عالم ذهنده در، فقط خارجه

اونک بر تحقیق یوقدر، مثلاً بریسی کوزینی بومار، ارضدن قره قورولمش برده میر کوپری تصور ایدر. حال بوکه کوزینی آجدینی زمان اورته ده اولیله بر حقیقت اولدینی کورور. دیمک که ذهنده خارجه کندن فضله برشیلر وار. دیگر طرفدن فضای اجسامده هنوز ذهنلر عینک یتشمیدیکی نه قدر حقیقتلر واردرد. بوکون «علم الارض ایله کره ارضک ایچی طیشنه چورلدیکی» ادعا ایدن بر آغزه هیالایا طاغریلنک آلتنده بر کیلومتره عمقنده هانکی معدنلر بولندینی سورسه کز خبر ویره من.

کذلک تلسقوپلرک سمواتی طارادینی و قطره پرایتدیکی ادعا وسیع سمواتی انکار ایلیان مدعی منکره، مجردلرک آرقه سنده نه وار؟ دییه صوراجق اولساق بر اوموز سیلکمکدن باشقه برشی یاهه میه جقدر. دیمک اولیور که فضاء اجسامده، هنوز ذهنزده بولنیان و شعور من لاحق اولیان بر جوق شیلر بولنق ممکندر واردرد. بناء علیه ذهن ایله عالم خارجهک تماماً اتحادینه قائل اولق جائز اوله ماز. فقط بونلرک بر برلردن ازهر جهت باشقه و آزرلرنده هیچ برمبدأ اتصال بولنیان بسبتون آیری و یابانچی شیلر اولدینی ادعا ایتکده ممکن دکلدرد. چونکه بویله اولسه یدی انسان بولنمزدی و بزوم عالم خارج ایله هیچ بر آلیشمز و یریشمز اوله مازدی. آجیقنجه اکمه، صوصایجه صویه قوشامازدق، علملر، فلر هب یالان اولوردی، تصوراتمزی ساحه تطبیقه قویان صنعتلر وجوده کلزدی، طبیعت دنیلن شیده تصرف ایتک شویله طورسون، المزی، آباغمزی بیلله اوینا تامازدق. حال بوکه اولیله اولیور، ذهنزده کی تصوراتک اراده دنیلن بر مؤثر ایله فضاء اجسامده بر موقع اخذ ایده بیلدیکی کور یورز، بالعکس قارشومزده کی اجسامک شعورلر منزله ذهنزده یرلشدیکی مشاهده و تجربه لرله یکی یکی علملر ایدینه بیلدی کمزی ده انکار ایده میورز. دیمک که قوای روحیه ایله قوای جسمانیه عین شی اولدقلری حالده دیگر برمبدک تحت تأثیرنده برلشه بیلورلر.

شمعی انسان عجیافضاء اجسام ایچنده بر ذره کبی اولان شوارضک اوزرنده یالکز ثقلت قانون میخانیکسیله یره جاقلمش بر توی، بر ایکنه اوجی کبی قیمتسز بر جسم مرئیدر؟ یوقسه ادعا ایدلدیکی وجهله سماواتی تلسقوپلرله طسارایان و او ارضک ایچی طیشنه چوبره رک او فسحت بی انتهایه قدر اوزانا بیلن مشعور، فقط نامرئی بر شیمیدر؟ یوقسه اومرئی ایله بونامرئیکنک بر نقطه تلاقیسیمیدر؟

انسانک شوجسم میخانیکیدن عبارت اولدیغنه قناعت ایدیلیورسه اونک علم وقندن، آثار صنعی اولان تلسقوپلرله سماواتی سیرندن نه به

استفادہ ایتھک چالش ملی؟ و سوکرہ دونوبده اونی حسسز و مسرحتسز محیط طبیعتہ زورله غلبه ایددجکسک دیبه نیچون قامچیلاملی؟ و نیچون زهرلی سونکولرله جکرینی دملی؟

اویوک انسان شو جسم میخانیکیدن عبارت دکلسه اونک قفاطاسی ایچند، کی کتله دماغ هیچ دکلدرد. بر عالم مشاهدک، مثلاً بر طیب مشرک شعورنده، ذهنته کندی دماغی کپی بیکرله دماغک موجودیتی واردر. ساده بیکرله دماغ دکل، بلکه میلیونلرله اجرامک موجودیتی واردر. هم زده موجودیت روحانیه من موجودیت جسمانیه مزدن چوق یاقیندر. بن قارشیمده کی ارقاداشک یوزینی، کوزینی و اقسام بدنی بالذات مشاهدایدی بیلیم. فقط کندی یوزیمی، کوزیمی کورمک ایچون یادیکرک اخبار و افاده سنه ویا بر آینه نک تاثیر عکسنه عرض افتقار ایدرم. باشمده بر دماغ، سینمده بر جکر بولندیقندن خبرم یوقکن سمانه بر کونش بولندیقنی حس ایدیوردم. شمدی قارشومده شکرینه بن ایکی یاشنده بر چوجق وار، شکر زریه کیدیور؟ دیبه صورویورم، آغزیمه دیور. یا اورادن؟ دییورم، بوغازیمه دییور، و پارمقله کوستریور. سوکره یا اورادن؟ دییورم. معدده سفی ویا قارتی کوسترمیورده، بوغازمدن (بولولوم) آلیور، جوانی ویریور. (مکرسه بولولوم دوه دیمکمش) یا وروجقز قوجه دودنی کورمش، طامیشده حالا معدده سندن خبردار دکل. چونکه شعورینه، بئلکنه اقسام بدنی دوه دن دها اوزاق بر یوله ایریشیور. فی الواقع تشریح باشقه بدنلر اوزرنده اوقومسه ایدی کندی بدنلرک تشکیلات داخلیه سنه معلوماتز اولمزدی. دیمک که بز کندی بدنلرک دماغده داخل اولدینی حالده الهم قسملرینه مشاهد ایلدکل، قیاس ایلد آگاه اولیورزه. باشم آغزرسه درحال طویارم. چونکه باشمله علاقه دار بر حادثه شعور واردر. فقط دماغک اعمار یچ وتلافیقندن و بنم غیایمده اولنرده جریان ایدن حرکاتدن خبرم یوق. بولنردن خبرم یوقکن سمانه شمس و قمرک طلوع و غروبنی کورویورم، آیک نه زمان هلال، نه زمان بدر حالده کورونه ییله جکفی حساب و تخمین ایدیورم. خسوف و کسوفلری بیله وقوع بوله دن بیلورم، اویله ایسه هیچ اونوتما ییم بن و بنم شعورلرم نه در و زرده در؟ بن باقارکن کوزوم چالشیورسه اوکنده کی کوزلکده چالشیور. فقط کورن نه کوزلکدر، نه کوزدر، نه دماغدر. کورن آنجق بنم و بن آنجق بنده یم. و بن نه یالکز روحم ونه یالکز جسمم، ایکسینک بر ملتقاسیم و آنجق بنم. حال بوکه بن بر مخلوقم، چونکه بوندن بر زمان اول یوق ایدم. دیمک که بر خالقم بولندیقنده شبه یوقدر. بنم خالقم رجسم دکلدرد. چونکه بر جسم اولسه ایدی روحی قدرنی اوله ماز، بنم روحی و بره مزدی. بنم خالقم بر روحده دکلدرد. زیرا روح اولسه ایدی، جسممی و خواص جسمانیه می و بره مزدی، روحله جسممی برلشیدیره مزدی. بناء علیه بنم خالقم هم قوای روحانیه مده و هم

قوای جسمانیه مده مؤثر و هرایکسنه مبدأ فاعل اوله بیله جک، روح ایلد جسممی تلاق ایستدیره رک بر (بن)، بر انسان یا به بیله جک بر خالقدر. و بن آنجق بویله بر خالقده پرستش ایدرو آنجق اونی معبود طانیرم. بنده حیات، علم و اراده و ارسه اونده بتون بونلرک مبدئی اولان صفات مالیه واردر، بنده میخانیکی قوت و شدت و ارسه اونده بتون بونلرک مبدئی اولان ید قدرت واردر. بن طلبه مه، چوجقلریمه لسان اوکره تیور، علم تعلیم ایدو بیلور، امرلر ویره بیلور سه م اونده بتون بونلرک منبئی، مبدئی اولان بر صفت کلام واردر. اگر اولسه ایدی بنده کیلر اوله مازدی. چونکه ناقص، کامله علت اوله ماز. چونکه یوقدن هیچ بر شی چیقاماز. یوق ایکن وار اولانلر وارلقلرینی یوقلقدن دکل، ینه بر وارلقدن آلمشلردر. [۱] تکامل قانونی دیدیکمز قانونک فی معناسی تکاملی مبدأ مطلق یا یبق دکلدرد. تکامل مخلوقاتده اضافی بر قانون ربوبیتدر.

مخلوقات ناقصدن زائده طوعری تکامل ایدرکن بوتکاملنی مبدأ مطلقک کالنه مدیون اولدیقندن اهل عام هیچ بروقت ذهول ایتمز. بوندن دولاییدرکه اسپنسر تکاملی اضافت ساحه سنده تثبیت ایدرکن مطلقک وجودینی بالضروره تصدیق ایتشدر. فی الحقیقه خالق تعالی نک کمال مطابق اولسه ایدی، سلسله تکاملده کی اضافی کالات متزایده یوقدن کلش اوله جقلردی. چونکه مبدأ تکامل اتخاذ ایدیان واقعه ده بوکالات یوق ایدی. حال بوکه علمک الهم مبادی سندن بریسی مقدماده سولدییکمز وجهله (rien ne vient de rien - هیچدن هیچ بر شی چیقاماز، تعبیر اخرله عدم وجوده علت اولماز). قاعده سیدرکه علت قانونک صورت افاده لرندن بریدر. ایشته ناقص کامله علت اوله ماز، معلول علتندن اکل اوله ماز. قاعده لری ده اونک بر نتیجه ضروریه سیدر. و بونک ایچویدرکه بنم خالقم یالکز روح و یالکز جسم اوله ماز، حکمنی ویرمکده تماماً وبالضروره حتمی یم. بویله دیمز سه تناقضه دوشمش و علم و فنک کوکی اولان بر قانونی علم نامنه انکار ایتش اولورم. اگر بن کندی می بیلور و علم و فنک نه اولدینی آکلابور سه م، روحسز و کور بر طبیعتدن روحی و کوزل بر انسان چیقاچقنه اصلاً اینانه مام. نته کیم فرانسه ده هرشی اختلاله دوشدیک دورلرده فلسفه نک ادوار ابتدائیه سنه عودت ایدن و انسان یالکز جسمانی برما کنه حالده دوشونمک ایسته بن کونه بینلر ظهور ایتش و دوره جاهلیه دن قالان بو فکری یکیلک صورتنده کوستره رک ترویج ایدنلر اولمشدی.

[۱] یوق ایکن وار اولقی ایلد یوقدن وار اولقی آراسنده بر فرق واردر. یوقدن وار اولدی دنیلکی زمان ایکی معنی آکلاشیلیر: بریسی وارلقنی یوقلنی یایدی دیمکدرکه برشی یوق ایکن سبب سز، عاقب وار اولدی، دیمکه مساویدر. بو عقلاً محالدر و حق تناقضدر. علتک اصلی اولان علت قانونه منافیدر. ایکنجیسی کندی یوق ایکن بر موجودک تاثیر یله وار اولدی دیمکدرکه جناب حق عالمی یوقدن یاراندی دیدیکمز زمان بو معنایی قصداشیدیکمز آشکاردر.

واوزمانكي بر ملحدك «ماكنه انسان» عنواني اثرى ده خيلى شهرت المشدى. ومونتسكيو بونلره قارشى طوپدن شوجله ايله كوزل بر چواب ويرمىشى: «شودوى العقولى بر قدرت عيما يارتمش اولسون... نه قدر اوزاقا» اوت كنديلرينه «ماكنه انسان» ديه نلرك هنوز عقلمدن خبرلرى يوقدى. اونلر هنوز يونانيلرك سوفسطايلردن اولكى ابتدائى طبيعوى كهي دوشونيورلردى. ذهن ايله خاجى، شعور ايله مشعورى تميزايدمه يورلردى. آتته نك زوربا تيرانلرندمه ايسه نفسانيت غلبه ايتمىدى. اونلر نفسلرندن باشقه برشى كورميورلر، اوندن باشقه هر حقيقتى انكار ايديورلردى. ابتداء اخلاقى و علوم طبيعوى انكاره و كنديلرى معبود طانيتمه معطوف اولان بوتاقى ايجنده برشى ظهور ايديورلردى كه اوده نفس و ذهن انسانينك بوتون شو طبيعته قارشى بر قيمتى حائز اولمى ايدى. بوندن صكره علم و فن جدى بر چيغيره كيردى. ذهن ايله خارجك مناسبات حقيقتيه سنى تثبيته قويولدى. بر طرفدن علوم نفسيه، ديكر طرفدن علوم طبيعوى تدوين وتنسيق اولونور كن منطق قانونلرى ده تاسس ايتدى، عام و فنك خالق كائناتى انكار دكل، اثبات ايتدى كي تين ايلدى. [١] لكن فرانسه اختلالى صرملرندمه حريت فكر و وجدان دعوالرى آلتنده يكيدين جاهليت اولى دورلرينه عودت ايدنلر، حق تعالى يي انكار ايله سوفسطايلك، تيرانلىق دورلرى يكيدين تاسيس ايتك ايسته ينلر ظهور ايتدى.

بر طرفدن (ماكنه انسان) مؤافى، ديكر طرفدن بوخنر جاهليت اولايى يكي بر شكلده تازه ليورلردى، وزمانمزه بيله اجراى احكام ايدن ملحدلره، سه پتيكلره يول حاضر لا يورلردى. بونلرى ادراك ايتمش اولان مونتسكيو ايسه اكابراهل فن ايله برابر ذوى العقولى كور بر قوتك خلق ايدمه يه جگنى بحق باغيرمىدى. مملكتتمزده توره مش اولان ملحدلرى ده تدقيق ايتديكمز زمان شواوچ صنفده خلاصه ايدلدكلر يي آكلاروز:

- ١ — ابتدائى طبيعت جيلر، تعبير آخرله ماكنه انسانلر.
 - ٢ — نفسلرندن باشقه معبود طانيتق ايسته مهن تيرانلىق مفكوره جيلرى.
 - ٣ — انفسى، آفاقى بر حقيقتيه اينانه ميان «سه پتيكلر» يعنى شبهه جيلر گروهى. ماكنه انسانلرك عقيدده سى معده عقيدده سيدر. تيرانلىق مفكوره جيلرينك عقيدده سى، جبر و تغلب، ووروب ييقمق عقيدده سيدر. شبهه جيلر ككى ده تزوير و اغفال عقيدده سيدر.
- بناء عليه بونلردن هر هانكى برى، حق شبهه جيلر بيله بر اعتقاد و ايمان ادك ككلى زمان بو عقيدده لردن برينى سويله مك ايسسترلر. فقط ارواى انسانك خالق و عالم ذهن ايله عالم خارجك مبداء وجود و انطباقى اولان حق تعالى يه استناد ايتديكندن دولايى حق و حقيقتى انكاره معطوف بولنان بو اعتقادلر هيچ بر حق احترامى حائز اولميان [١] مع مافيه خالق كائناتى تصديق ايتك ايله اوندن بالذات علم شهودى اخذ ايتك آراسنده بيوك برفرق واردركه نبوت و ولايت مظهر يي اولان بو خاصه يالكز عقل و فن ايله استحصال ايديله من. نه كيم دماى عقلى بيله كسى دكلدر.

عقائد باطله دن و ايمان طاغوتدن عبارتدرلر. بزبونلره شو توصيه ده بولنوروز: ماكنه انسانلر بر آزده عقل و شعورك، حريت و اختيارك قيمتى دوشوناسونلر. تيرانلىق مفكوره جيلرى جبر و تغلب حاكم اولنجه كنديلرينه ده عين قانونى تطبيق ايدمه جك عامللر ظهور ايدمه بيله جگنى اوتوتماسونلر. شبهه جيلرده اراده لر يي تقويه ايدرك علمه و حقيقتيه بر از اعتماد ايتسونلر. انسان مادام كه كنديسى، كندى، عقل و شعور يي قارشوسنده كوره ميور. او حالده (و نحن اقرب اليه من جبل الوريد) ديه ن خالقنى ده تلسقوبلرله آرامزه قالماسا ايدر. «بلكه سهاواتك يوللرى بولوب ده موساتك اللهنه مطلع اولورم ديه هاما نه رصد خانه لرا يادير تان» فرعونك يولنه كتتمه مليدر. «وقال فرعون يا هامان ابن لي صرحا لعلى ابلغ الاسباب اسباب السموات والارض فاطلع الى اله موسى». كرچه صنع الهى يي كورمك و آكلامق ايجون سهاواتى مشاهده يه طالمق چوق كوزل برشيدر. فقط بونك مفيد اوله بيلمسى قلبنه مالك اولمق و شعور يينه دقت ايدمه بيلمكه مشروطدر. اولم يته كروا... حق تعالى يه بو عالمده آنحق عقل و قلب ايله واريلير. جمال الهى دنيا ده سه زيلير، اينانيلير، آخرتده ايريلير، كوزلور و هيچ بر زمان احاطه اولنه ماز. ذات و صفات الهى يي معرفت باينده عالم ارواح و اجسامى مطالعه ايتك شكل انسانيدمه براله تصور ايله مك دكلدر. انسان دنخى داخل اولد ينى حالده بتون مكوناتك خالقنى دوشونمك و آنحق او كا عبادت ايتمكدر. معبودلرينه هيكل ديككمك ايسته ينلردر كه اوني هوسلرينه كوزه تخيل ايدرلر. نه كيم حريت كلمه سيله اورتا يه آتيلوب ده جبر و ايجابدن باشقه برشى تصور ايتمه ين شعور سز و صرحتمسزلر كندى خالق و معبودلرى حسسز و صرحتمسز ر كور طبيعت تاقى ايدرلر. او حالده حريت سوزى نه در؟ نه ايجوندر؟ سز حل ايديكز. خالقى صرحتمسز اولان مخلوق صرحتمى نره دن آليز؟ خالقى مجبور اولان مخلوق حريتى نردن بولور؟

هوامه : الحاد ينى علمه استناد ايتد برك داعيه سيله هيئت حاكميه خطا با نمايشكار بر مقاله الحاديه نشر ايدن معهود غزته، ساخته علمك مبدانه حقيقتيه جنى اندیشه سيله بك چاقى علمك حضورندن قاجدى. علمك، فلسفه حقيقتيه نك تماميله دفن ايتدى كي كوفلو نظرلرله يكي بر بنائى الحاد قورمه يه چاليشان معهود عالم طاسلاخى كوز بوياجيلنى مبدانه چيقتجه تزوير و فساد يولنى طوتدى، زورنالميله باشلادى، و بو صورتله هويت حقيقتيه سنى مبدانه قويدى.

ايشته بونلرك بوتون هنرلى بودر. هيچ بريسنك علم حضورنده بش دقيقه طورمه ييله تحمل و يوزلر يوقدر. بزوقتيله بونلرك مسيله الكندابلر يي ده علمى بر مباحثه علميه يه دعوت ايتمشكده يافاشق جسارتى كوسترمه مشلردى. «مسلمانلى اساسلرينه، مسلمانلى شعاثرينه هجوم ايديورسكز. بو ادعاليكزى علمى و اجتماعى بر صورتده اثباته حاضر سه كز علمى بر مجلس علمى تشكيل ايدلم. سزده فكرلر ليكزى سويله ييك، يزده سويله يلم. بو مباحثه علميه نشر ايدلسون.» تكليفن قارشيسنده شاشير مشلر، دومنلرى چويره رك مسلمانلى اساسلرى جبر و تغلب طريقه ييقق بولنده دوام ايتمشلردى. بونلرك علمدن، فلسفه دن بحث ايتلر يي هب يالانچيلقدرد. غيبرده نى حقيقى علمك فكرلرى آكلابه بيلسلر اونلره نه موطو...!